

Роман Івасечко

студент II курсу юридичного факультету

Тернопільського національного економічного університету

Науковий керівник: Мазепа С. О.

к. ю. н., доцент кафедри кримінального права та процесу

Тернопільського національного економічного університету

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ЛІКАРСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ

Сучасний період розвитку протидії розголошенню лікарської таємниці характеризується зміною в Україні економічної формації, інтеграцією в загальноєвропейський і світовий простір з реєстрацією ряду загальнолюдських цінностей, закріплених на рівні конвенцій і декларацій. Усе це стало наслідком того, що на сьогодні лікарська таємниця охороняється кримінальним законом, адже в практиці надання медичних послуг непоодинокі випадки, коли співробітники медичних установ надають інформацію про перелік медичних препаратів, кількість звернень та обсяг і зміст медичних призначень, результати аналізів пацієнта по телефону чи шляхом надсилання електронних листів або повідомляють її в інший спосіб колегам, партнерам, співробітникам, іншим пацієнтам, що порушує лікарську таємницю. [1]

Додержання лікарської таємниці є прямим обов'язком медичних працівників, за її незаконне розголошення встановлено кримінальну відповідальність. Саме поняття лікарської таємниці є широкоживаним у багатьох нормативно-правових актах і кожен з них в тій чи іншій мірі розкриває його зміст. Наприклад, Цивільний кодекс України вказує, що фізична особа має право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при її медичному обстеженні. Забороняється вимагати та подавати за місцем роботи або навчання інформацію про діагноз та методи лікування фізичної особи (ст. 286 Цивільного кодексу України) [2]. А згідно з ст. 40 Закону «Основи законодавства України про охорону здоров'я» медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторони життя громадянина, не мають права розголошувати ці відомості, крім передбачених законодавчими актами випадків [3].

Порушення лікарської таємниці чи розголошення окремих видів конфіденційної інформації про особу може утворювати склади різних злочинів, проте на практиці ми можемо побачити, що найчастіше злочинці несуть відповідальність за ст.132 та ст.145 Кримінального кодексу України [4].

Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 145 КК України, характеризується діями у вигляді розголошення лікарської таємниці, в результаті їх тяжкими наслідками, а також причинним зв'язком між цими діями і наслідками. Поняття розголошення включає в себе письмову чи усну розповідь стороннім особам про стан здоров'я особи або зміст документів, що становить лікарську таємницю, а також відповідні публікації у пресі та деінде. Слід звернути увагу на те, що тяжкі наслідки є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони, до них можуть належати: самогубство або спричинення собі тяжких чи середньої тяжкості тілесних ушкоджень, психічна хвороба тощо. [5].

Виходячи із диспозиції самої статті “умисне розголошення лікарської таємниці особою, якій вона стала відома у зв'язку з виконанням професійних чи службових обов'язків...” можна дійти висновку, що суб'єктом даного злочину виступає спеціальна особа, а саме: лікарі, молодший персонал, адміністративний персонал лікувально-профілактичної установи, фармацевтичні й інші працівники, які беруть особисту участь у лікуванні хворого, так і прямо не задіяні в цьому, посадові особи органів управління охорони здоров'я, співробітники судових і правоохоронних органів, яким інформація, що становить лікарську таємницю, стала відомою в силу професійних обов'язків.

Суб'єктивна сторона цього злочину характеризується змішаною формою вини, а саме умислом до діяння та необережністю до його наслідків.

Суспільна небезпечність злочину, що передбачений ст. 132 КК України виражається в тому, що повідомлення хоча б одній людині того, що та чи інша людина є ВІЛ-інфікованою або хворою на СНІД, спричиняє страждання останній, принижує її честь і гідність, завдає істотної шкоди її доброму імені та її близьким особам [4].

Об'єктивна сторона злочину полягає в розголошенні відомостей про проведення медичного огляду особи на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної хвороби, що є небезпечною для життя людини або захворювання на СНІД.

Щодо предмету злочину, то ним виступає інформація про виявлення зараження ВІЛ-інфекцією, захворювання на СНІД чи іншою невиліковною інфекційною хворобою, яка є небезпечною для життя людини [5].

Суб'єктивна сторона цього злочину може бути виражена як умисною, так і необережною формою вини. Умисне розголошення має місце тоді, коли особа усвідомлює, що вона розголошує відомості, які не повинна чи не має права передавати цій особі, і хоче вчинити такі дії. Особа може розголосити ці відомості і з непрямим умислом, наприклад, коли дві особи, яким ці відомості стали відомі внаслідок виконання своїх службових обов'язків, обговорюють їх у присутності сторонніх осіб, яким цю інформацію передавати не можна. Розголошення може мати місце і при злочинній самовпевненості, допустимо ситуацію, коли особа у листі чи доповіді повідомляє про виявлене захворювання певних осіб, і саме цим дає можливість для ознайомлення сторонніх осіб з даною інформацією. Безперечно, винна особа розраховує, що ніхто не виявить інтересу до цієї інформації, проте її розрахунки є легковажними і стороннім особам стало або стане відомо про ці відомості. Розголошення відомостей може виражатися і через інший вид необережності - злочинну недбалість. Наприклад, коли особа не зачинила двері кабінету, де знаходяться документи з особистою інформацією про пацієнта. Проте, можна сказати, що форма вини не впливає на кваліфікацію і може враховуватись лише при індивідуалізації покарання.

Суб'єктом злочину так само, як і в вище згаданому, виступає спеціальна особа. Ним може бути: службова особа лікувального закладу, допоміжний працівник такого закладу, який самочинно здобув інформацію, медичний працівник та інші[5].

З огляду на все вище сказане, можна зробити висновок, що уся інформація, яка стосується стану здоров'я людини є конфіденційною і захищається законом, проте, що робити, коли розголошення цієї ж інформації потрібне для запобігання небезпеки, наприклад, під час епідемії. В даному випадку медичні працівники зобов'язані інформувати відповідні державні органи про поширення інфекційних хвороб. Про це йдеться в законі України "Про захист населення від інфекційних хвороб", а також у наказі МОЗ України "Про оптимізацію заходів щодо недопущення занесення і поширення на території України випадків COVID-19". Але, незважаючи на це все, стан

здоров'я пацієнта є конфіденційною інформацією, яка може бути доступною лише у знеособленому вигляді. Тобто без особистих даних пацієнта.

Відповідно до статті 25 Закону України “Про захист персональних даних”, обмеження можуть встановлюватися у випадках, коли це необхідно у демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки, економічного добробуту або захисту прав і свобод суб’єктів персональних даних чи інших осіб [6].

Судова статистика за січень – квітень 2020 року свідчить, що в Україні зареєстровано 13 правопорушень відкритих за статтями 132, 145 КК України. Статистичні дані свідчать про тенденцію зниження кількості фіксованих правопорушень, можливо через те, що не всі порушені справи ідуть до суду.

Отже, кримінально-правова охорона відомостей про стан здоров'я обмежується встановленням заборони її розголошувати у не передбачений законодавством спосіб та не уповноваженим на отримання зазначеної інформації особам. Наявність вказівки в самій нормі на способи розголошення такої інформації видавалася б доречною, проте відсутність конкретизації способів розголошення припускає, що кримінальна відповідальність, у разі наявності інших елементів складу злочину, буде мати місце в разі вчинення винною особою розголошення у будь-який спосіб. При цьому, використання інформації про стан здоров'я особи без конкретизації ідентифікуючих ознак зазначеної особи для консультаційних, дослідницьких, медичних цілей не може вважатися розголошенням лікарської таємниці.

Список використаних джерел

1. Чистякова А. С. Кримінальна правова охорона відомостей, що становлять лікарську таємницю. Правничий вісник Університету «КРОК»: Київ. 2012. с.160-169

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003, № 40-44. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 22.05.2020)

3. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 4 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (дата звернення 22.05.2020)

4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20200428> (дата звернення 22.05.2020)

5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., доп. Харків: Право. 2013. с. 1040

6. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 34 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (дата звернення 22.05.2020)